

Рудецька Ю.

ПОСТАТЕЇСТИЧНЕ СУСПІЛЬСТВО У ПОШУКАХ ІНВАРІАНТІВ РЕЛІГІЙНОСТІ

У наш час склався особливий стан релігійності суспільства, яке пройшло через досвід масового атеїзму. Поряд з тенденціями, спільними для всіх сучасних секулярних суспільств, на кшталт впливу квазінаукових та езотеричних сект, постатеїстична стадія характеризується рядом особливостей, до яких належить, зокрема, «релігійне відродження», тобто повернення соціуму до свого доатеїстичного стану. Відроджуються традиційні віровчення: православ'я, католицизм, іслам, буддизм, іудаїзм. При цьому новонавернені вносять у життя своїх церков емоційну екзальтованість та догматичне невігластво, романтику охоронного націоналізму та месіанських очікувань.

Інша тенденція, навпаки, веде у протилежний бік від сучасного стану релігії до глибокої архаїки і може бути визначена як неоязичництво та радикальний традиціоналізм. Іноді, до неоязичництва домішуються екологічні міркування про переваги язичницького культу стихій у справі охорони довкілля. Досить часто в язичницькому дусі розтлумачується саме православ'я, переваги якого перед іншими напрямками християнства вбачають в його фундаменталізмі, а, також, у злитті релігії «небесного Отця» з древнім культом рідної матері-землі. До неоязичництва можна віднести й численні захоплення магією, екстрасенсорикою, спіритизмом та інші практики, пов'язані своїми витокami з ранніми фетишистськими та анімістичними поглядами. Відродження усього цього первісно-синкретичного комплексу давніх прарелігій було природним наслідком комуністичних перетворень у Росії. Комунізм, значною мірою, був задуманий як відродження на вищому історичному щаблі докласової общинної формації і в цьому сенсі повернення від релігій, що «відчужують» у класовому суспільстві до віри у тотальну одушевленість матерії, яка є джерелом саморуху є закономірним і близьким до язичницьких уявлень про духів природи. Поряд з відродженням традиційних віровчень і язичницької архаїки є ще одна тенденція, яку можна назвати релігійним модернізмом. У духовному вакуумі пізньої радянської та пострадянської доби релігійність почала відроджуватись у тій формі, яку підготував для неї період атеїзму, як бідна релігія, просто «віра» без уточнень, додатків, без чітких конфесійних прикмет – цілісне неподільне почуття Бога, що зростало поза історичних, національних, конкретно-церковних традицій. Створюється новий тип віри, що має своїм підґрунтям унікальне явище світової історії – масовий атеїзм. «Смерть Бога», продекларована Ніцше – все ще лишається останнім

словом у радикальній західній ідеології, яка вчить людину жити в умовах відсутності Бога, у секулярному соціумі. У цілому, можна виокремити три тенденції у першому на планеті постатеїстичному суспільстві. Традиціоналізм, що віднаходить себе у рамках традиційних конфесій, неоязичництво, скероване до цілісності первісних спільнот, до архаїчних святинь ґрунту і крові, бідна релігія, вільна від історичного розділення вірувань, що перебуває у надії майбутнього їхнього єднання навколо очікуваного Богоявлення. На разі важко передбачити, яка саме форма релігійності стане домінантною після тривалого панування богоборчеської ідеології в ойкумені, що прагне повернутися до Бога.

Робота виконана під керівництвом доц. кафедри ПФіОТ Волоха О.Ю.